

Секція 15. Педагогічна та вікова психологія

Назар М.М., кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник,

старший науковий співробітник лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

м. Київ, Україна

БАЗОВІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ДІЯЛЬНОСТІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Процеси інформатизації постіндустріального суспільства, інтеграція різних видів діяльності з віртуальним простором, активне залучення інфокомунікативних та інтерактивних технологій ще більше прискорилися у зв'язку з пандемією COVID-19. Мільйони людей перейшли або активізували свою діяльність у мережі Інтернет, що підняло питання виявлення основних психологічних чинників такої діяльності, відкриття можливостей збільшити її продуктивність, безпечність і розвивальний характер для індивідумів. Зокрема, такі питання стали актуальними і для віртуальних освітніх просторів, де забезпечується навчання та інтелектуальний розвиток учасників в ресурсних умовах на принципах суб'єктності, активності та ініціативності з залученням сучасних інфокомунікативних і мультимедійних технологій [1;2;5].

До базових психологічних властивостей діяльності у віртуальному просторі мережі Інтернет відноситься анонімність (приховування позавіртуального «Я»), «рольова пластичність» (здатності швидко та легко змінювати рольову поведінки, здаватися «ким завгодно») і широкі потенціали до особистісного самовираження. Завдяки анонімності, причому як психологічно, так і технічно, відбувається маскування власної ідентичності, цілей, цінностей, намірів, зовнішності, місця перебування, національності, рівня доходу тощо [3;6].

Мережева анонімність представляє з себе здатність більш або менш легко сховати персональну інформацію від інших користувачів, що є однією з

ключових психологічних особливостей діяльності у віртуальному просторі. Більшість користувачів застосовує мережеву анонімність під час свого перебування у віртуальному просторі Інтернету, і навіть під час проходження дистанційних навчальних курсів у віртуальному освітньому просторі більшість учасників навчання тою чи іншою мірою приховують своє «Я» (зокрема, застосовують нікнейми замість ПІБ). Користувачі обирають зовнішній вигляд аватара свого навчального профілю (що далеко не завжди є персональною світлиною), вказують місце перебування, зазначають освіту, роботу тощо (які можуть бути як автентичними, так і ні). Завдяки створеному віртуальному образу користувачі здійснюють не лише самопрезентацію у соціальному просторі Інтернету, але і персональне самоконструювання, відкривають або розробляють нові грані власного «Я», змінюють ціннісно-орієнтувальні стратегії. Часто користувачі мережевого простору, здійснюючи ту або іншу діяльність, використовують не один віртуальний образ, а декілька, динамічно змінюючи та розвиваючи їх.

«Рольова пластичність» забезпечує можливостями для пластичних змін у віртуальній діяльності, переходах з ролі в роль, для експериментів з власними комунікативними стратегіями та поведінковими патернами. Завдяки цьому, користувач мережі здатний відносно легко створювати, змінювати або прибирати власні соціально-психологічні ролі, самовиражатися, забезпечувати більшу або меншу ідентифікацію власного «Я» з потрібними в даному віртуальному контексті ролями. Під час таких ідентифікацій індивідуум експериментує з новими ментальними картами, цінностями, завданнями, опрацьовує ті або інші поведінкові та комунікативні стратегії, відкриває нові психологічні ресурси та якості особистості, здійснює самонавчання та саморозвиток.

Результатом зазначених базових психологічних чинників діяльності у мережі Інтернет, зокрема у віртуальних освітніх просторах під час самонавчання та інтелектуального саморозвитку, стає освоєння користувачами допоміжних психологічних ресурсів, що відіграють цінну роль як для

досягнення цілей навчальної системи, так і конкретних індивідуумів (учнів, вчителів, педагогів, тьюторів) [4].

Література

1. Назар М.М. Дистанційне навчання в інформаційному суспільстві під час пандемії COVID-19. *Нова українська школа: психологічні проблеми* : зб. тез наук. доп. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 11 червня 2020 року). Київ, 2020. С. 62-65.
2. Назар М.М. Дистанційні навчальні курси під час карантину: тенденції та психологічні можливості. *Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми* : VIII Міжнар. наук-практ. інтернет-конф., 15 трав. - 15 черв. трав. 2020 р. : тези допов. URL: http://www.newlearning.org.ua/system/files/sites/default/files/zagruzheni/nazar_max_ym_2020.pdf (дата звернення: 18.01.2021).
3. Смульсон М.Л. Психологічні особливості віртуальних навчальних середовищ. *Актуальні проблеми психології*. Т. 1, № 8. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 116-126.
4. Смульсон М.Л., Мещеряков Д.С., Назар М.М. Психологічні засади проектування інтернет-ресурсів для розвитку суб'єктності дорослих. *Технології розвитку інтелекту*. 2020. Т. 4. № 3 (28). URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/530 (дата звернення: 18.01.2021).
5. Турищева А.Ю. Воздействие интернета на личность. Методическая разработка. URL: <https://www.metod-kopilka.ru/vozddeystvie-interneta-na-lichnost-74074.html> (дата звернення: 20.01.2021).
6. Mescheryakov D.S. Development of the adults' subjectness activity in Facebook. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 71. № 3. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2847> (дата звернення: 19.01.2021).